

Юрій Кривицький,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії, історії та філософії права
Національної академії внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-7063-4725

DOI <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2026-61-7>

УДК 342.9:340.1

Співвідношення правової та адміністративної реформ у системі суспільних перетворень

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси в сучасному світі характеризуються багатовимірністю реформаторських зусиль у різних сферах суспільного життя. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема співвідношення правової та адміністративної реформ як взаємопов'язаних, але не тотожних різновидів суспільної реформи. Практика реформування публічної влади, системи державного управління, державної служби та адміністративних процедур засвідчує, що в науковому й політико-управлінському дискурсі адміністративна реформа нерідко постає або як ядро правових перетворень, або як їх функціональний замітник, що зумовлює плутанину та змішування різнорідних за своєю природою реформаторських процесів [1, с. 12–16].

Відсутність чіткого розмежування понять правової, адміністративної та адміністративно-правової реформ призводить до розмивання предмета дослідження, підміни об'єктів реформування та методологічних помилок у визначенні їх цілей, завдань

і результатів. У політико-управлінській практиці це проявляється у фрагментарності реформаторських рішень, несталості стратегічних орієнтирів і зниженні результативності адміністративних перетворень. За таких умов об'єктивно виникає потреба в теоретико-методологічному з'ясуванні місця адміністративної реформи в системі суспільних і державно-управлінських трансформацій, а також у визначенні характеру її співвідношення з правовою реформою та її галузевими видами.

Адміністративна реформа в Україні здійснюється в умовах одночасного проведення конституційної, правової, адміністративно-територіальної, муніципальної та інших реформ, що формує складну конфігурацію взаємозв'язків між ними. Відсутність чітких концептуальних меж між окремими видами реформ, їх взаємне накладання та конкуренція за пріоритети негативно впливають на послідовність і цілісність реформаторської політики. Це зумовлює необхідність системного аналізу співвідношення

правової та адміністративної реформ з метою їх коректного розмежування та окреслення функціональних зв'язків у межах єдиного процесу суспільних перетворень [2, с. 7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика адміністративної реформи, її місця в системі суспільних і державно-управлінських перетворень, а також зв'язку з правовою й адміністративно-правовою реформами відображена у працях В.В. Баштанника, З.С. Гладуна, Я.Б. Глуценка, В.С. Гошовського, В.М. Кампа, І.Б. Коліушка, С.О. Кравченка, Е.М. Макаренка, А.М. Михненка, П.І. Надолішнього, Н.Р. Нижник, М.М. Ониськів, Ю.М. Тодики, Н.В. Щербак та ін. У цих розвідках адміністративна реформа осмислюється як багатовимірний феномен, пов'язаний із трансформацією публічної адміністрації, органів виконавчої влади, публічної служби, адміністративних процедур і територіальної організації влади.

Водночас у науковому дискурсі зберігається методологічна невизначеність щодо співвідношення правової, адміністративної та адміністративно-правової реформ: у межах державно-управлінського і політологічного підходів адміністративна реформа переважно трактується як різновид державно-управлінських перетворень або як реформування публічної адміністрації в широкому розумінні, тоді як у юридичній науці акцент зміщується на її нормативно-правове забезпечення. Така різноспрямованість підходів зумовлює термінологічні «ковзання», змішування об'єктів реформування та відсутність усталеного бачення характеру функціональних зв'язків між правовою й адміністративною реформами в межах єдиного процесу суспільних перетворень.

Формулювання цілей статті. Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування співвідношення

правової та адміністративної реформ у системі суспільних перетворень на засадах системно-кореляційного підходу. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: по-перше, окреслити місце адміністративної реформи в структурі державно-управлінських трансформацій; по-друге, розмежувати адміністративну та адміністративно-правову реформи як взаємопов'язані, але не тотожні напрями реформаторської діяльності; по-третє, виявити функціональні зв'язки між правовою й адміністративною реформами та продемонструвати інструментальну й легітиміційну роль права в процесах реформування публічної влади.

Виклад основного матеріалу. У науковій дискусії з тематики адміністративної реформи спостерігається значна розрізненість позицій, зокрема консервативно-догматичних і радикально-критичних [3, с. 219], а також ортодоксальних, релятивістських і маргінальних [4, с. 74], що відрізняються за теоретико-методологічними засадами й практичними висновками. Амплітуда інтерпретацій змісту та напрямів адміністративних змін засвідчує відсутність усталеної концептуальної рамки й зумовлює потребу в систематизації наявних точок зору, з огляду на те, що перші, хоча й не завжди послідовні, спроби реформування публічної адміністрації в Україні вже сформували певний емпіричний матеріал для науково-теоретичних узагальнень [5, с. 3].

У нормативно-програмному аспекті офіційне розуміння адміністративної реформи було закріплено в Концепції адміністративної реформи в Україні, затвердженій Указом Президента України «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні» від 22 липня 1998 р. № 810/98 [6], відповідно до якої адміністративна реформа визначається як вид політико-правової реформи, що здійснюється у сфері виконавчої влади

та охоплює трансформацію її організаційної структури, функцій, кадрового забезпечення, а також взаємовідносин з органами місцевого самоврядування. Концепція виходить із того, що одним із ключових чинників подолання трансформаційної кризи українського суспільства є створення сучасної та ефективної системи державного управління, необхідність формування якої тривалий час недооцінювалася. Існуюча система державного управління характеризується внутрішньою суперечливістю, інституційною незавершеністю та еkleктичним поєднанням управлінських інститутів радянської доби з новоутвореними структурами періоду незалежності, що зумовлює її громіздкість, відірваність від потреб громадян і гальмування соціально-економічних та політичних реформ. У цьому зв'язку зміст адміністративної реформи розкривається, з одного боку, як комплексна перебудова системи державного управління всіма сферами суспільного життя, а з іншого – як розбудова інститутів державного управління, необхідних для функціонування суверенної держави. Така характеристика безпосередньо фіксує адміністративну реформу як вид державно-управлінських перетворень, спрямованих на оновлення системи виконавчої влади, механізмів державного управління та публічного адміністрування.

Запропоноване Концепцією адміністративної реформи в Україні 1998 р. бачення адміністративної реформи надалі стало підґрунтям для формування та обґрунтування наукових позицій щодо її осмислення в державно-управлінській, економічній, політологічній та юридичній науках.

Разом з тим у фахових оцінках наголошується, що, попри програмно оформлений характер адміністративної реформи, її практична реалізація відбувалася в умовах недостатньої концептуальної й науково-теоретичної підготовленості, інституційної

неузгодженості та політичної конфліктності. Реформаторський процес мав переважно реактивний характер, ускладнювався суперечностями між гілками влади та невизначеністю моделі керівництва реформою, що істотно обмежувало послідовність і керованість адміністративних перетворень, а також знижувало їх інституційну сталість [7, с. 20; 8, с. 8].

В енциклопедичній юридичній літературі адміністративна реформа інтерпретується як комплекс узгоджених заходів, спрямованих на радикальну перебудову органів виконавчої влади та запровадження більш ефективних форм і методів їх діяльності. Проведення такої реформи зумовлено необхідністю якісного оновлення існуючої системи державного управління на основі Конституції України 1996 р. та відповідно до потреб прискорення соціально-економічного поступу країни. Головним результатом адміністративної реформи має стати послідовне підвищення ефективності державного управління, що дозволить виконавчій владі більш цілеспрямовано й результативно впливати на хід і темпи здійснення соціально-економічних перетворень. Таким чином, адміністративна реформа – це реформування системи державного управління (органів виконавчої влади) та пов'язаної з нею державної служби, яке впливає єзномчинної Конституції України [9, с. 15–16].

Відповідно до позиції І.Б. Коліушка, проведення повноцінної адміністративної реформи в Україні зумовлене необхідністю радикальної зміни ідеології державної діяльності та формування ефективної виконавчої влади, зорієнтованої на служіння людині й суспільству. Поверхове «вдосконалення» або фрагментарні корекції системи державного управління не здатні забезпечити її якісне оновлення, оскільки йдеться про зміну базових засад функціонування публічної влади, а не про її косметичний перегляд. У цьому контексті адміністративна

реформа розглядається як комплекс політико-правових заходів, що охоплюють структурні, функціональні та державно-службові перетворення, насамперед у сфері виконавчої влади, з метою перетворення її з владно-репресивного механізму на інституцію, покликану забезпечувати якісні управлінські й публічні послуги та ефективне державне управління. Саме тому адміністративна реформа постає як необхідна інституційна передумова системного й послідовного здійснення інших реформ у державі [10, с. 5]. Однією з її переваг є наявність із самого початку теоретично опрацьованої методологічної основи – Концепції адміністративної реформи в Україні, в межах якої ключову увагу зосереджено на реформуванні системи органів виконавчої влади, організації державної служби, адміністративно-територіального устрою та розвитку місцевого самоврядування [11, с. 7–8]. Аналогічне бачення адміністративної реформи простежується й у працях інших дослідників.

Децю іншою вбачається позиція М.М. Ониськіва, який досліджує стан правового та організаційного забезпечення адміністративної реформи. Учений розкриває її правову природу через систему ознак – нормативність, загальнообов'язковість, офіційність, компетентність, односторонність волевиявлення, належне закріплення в нормативно-правових актах і наявність причинно-наслідкового зв'язку між реалізацією цих актів та змінами у структурі й функціях державного управління. На цій основі адміністративна реформа ідентифікується як особливий вид (підвид) правової реформи в державі, що ініціюється вищими органами державної влади та здійснюється чинним апаратом державного управління, зумовлюється суспільними потребами в радикальній зміні наявного механізму державного управління, має своїм предметом його

істотну й закономірну реорганізацію (зміну функціональних і структурно-організаційних характеристик), а метою – приведення механізму державного управління у відповідність до нових суспільних умов, які випереджають усталені форми його організації та функціонування. Важливим є розмежування суб'єкта ініціювання та суб'єкта здійснення реформи, чітке окреслення її об'єкта й мети, що забезпечує логічне підведення часткового під загальне – осмислення адміністративної реформи як різновиду правової. Дослідник підкреслює багатовимірність цього феномена, виокремлюючи державно-правовий, адміністративно-правовий, соціально-політичний і соціально-економічний аспекти її значення: від посилення гарантій прав людини та оптимізації механізмів управління до адаптації публічної адміністрації до європейських і міжнародних стандартів, підвищення якості управлінських послуг [5, с. 26–28]. Такий підхід дає змогу трактувати адміністративну реформу не лише як сукупність управлінських рішень, а як комплексний управлінсько-правовий процес, ціннісною основою якого є нові уявлення про нормативно бажаний стан організації та функціонування державного управління, що зумовлює ширші політичні, економічні й соціальні перетворення.

З позицій галузі науки державного управління адміністративну реформу розглядають у двох взаємопов'язаних аспектах – як поняття і як процес. У поняттєвому вимірі адміністративна реформа постає як форма структурного впорядкування, удосконалення та розвитку системи органів державної влади як єдиного механізму держави, сформованого на основі інтеграції матеріальних, фінансових і людських ресурсів, діяльності підприємств, установ й організацій та їх узгодженої взаємодії, що ґрунтується на принципах розподілу влади в межах чинного законодавства й забезпечує виконання

завдань і функцій держави. У процесуальному плані адміністративну реформу визначають як неперервний у часово-просторовому континуумі процес удосконалення інституційних засад механізмів державотворення та функціонування державного апарату, результатом якого є соціально-економічний розвиток країни. Суспільні перетворення, пов'язані з реалізацією адміністративної реформи, зазвичай сприяють утвердженню такої форми політичного режиму, яка найбільшою мірою відповідає умовам сучасної світової цивілізації [12, с. 150].

Окрім того, в державно-управлінських наукових розвідках адміністративна реформа додатково концептуалізується крізь призму її багаторівневого та системного характеру. У вузькому розумінні вона охоплює реформування сфери виконавчої влади, включаючи зміни її організаційної структури, функціонального наповнення, кадрового забезпечення, а також характер взаємовідносин з органами місцевого самоврядування. У широкому ж розумінні адміністративна реформа трактується як реформування публічної адміністрації (*public administration reform*), що передбачає комплекс взаємопов'язаних перетворень, серед яких реформування системи органів виконавчої влади, модернізація адміністративно-територіального устрою, децентралізація влади та відповідальності, трансформація місцевого і запровадження регіонального самоврядування, реформування публічної цивільної служби, розвиток системи зовнішнього, передусім судового, контролю за публічною адміністрацією, а також оновлення адміністративного законодавства. Такий підхід дозволяє розглядати адміністративну реформу не як ізольований галузевий процес, а як ключову складову ширших державно-управлінських перетворень, що мають комплексний характер [13, с. 174].

Доцільним видається уточнення співвідношення понять «державно-управлінська (державноуправлінська) реформа», «реформа державного управління» та «державна реформа», які в наукових джерелах і політико-управлінській практиці нерідко використовуються як взаємозамінні, попри наявність відмінних смислових акцентів. Поняття «реформа державного управління» відображає передусім функціонально-процедурний та інституційно-організаційний аспект оновлення управлінської спроможності держави, тоді як «державно-управлінська реформа» охоплює ширшу рамку перетворень публічної влади як цілісного механізму, а «державна реформа» вказує на ще більш загальний масштаб трансформацій державної організації. Упорядкування такого термінологічного ряду є необхідним, оскільки дозволяє уникнути розмивання предмета адміністративної реформи та коректно локалізувати її в межах державно-управлінських перетворень як самостійний, хоча й внутрішньо пов'язаний, напрям реформування публічної влади. У свою чергу це створює передумови для подальшого вивчення адміністративної реформи в системі суспільних і державно-управлінських трансформацій.

Державно-управлінські реформи є різновидом суспільних реформ і складовою процесів еволюційного суспільного розвитку, що перебувають у функціональному зв'язку з перетвореннями в інших сферах суспільного життя. Заслужують на увагу висновки С.О. Кравченка про те, що в сучасних умовах вони виступають основним шляхом модифікації, трансформації або модернізації систем державного управління та місцевого самоврядування й відіграють провідну роль у формуванні інституцій, спроможних забезпечити прогресивний розвиток і підвищення якості життя громадян. У такій логіці державно-управлінські

реформи за змістово-функціональною спрямованістю повністю включають адміністративну реформу (в широкому розумінні) та охоплюють адміністративно-територіальну й муніципальну реформи як її складові; водночас вони лише частково перетинаються з політичною (у вузькому розумінні), судовою та правовою реформами [14, с. 45–48, 244–245].

Таким чином, у сукупності опрацьовані підходи дозволяють локалізувати адміністративну реформу як ключовий різновид державно-управлінських перетворень, що охоплює інституційні, територіально-організаційні, самоврядні та децентралізаційні компоненти, але потребує чіткого розмежування з адміністративно-правовою реформою як складовою правової реформи.

У науково-теоретичних узагальненнях адміністративно-правова реформа постає не як ізольований нормативно-правотворчий процес, а як цілісне оновлення адміністративного права, що охоплює трансформацію трьох взаємопов'язаних компонентів: сукупності актів адміністративного законодавства як зовнішньої форми галузі адміністративного права; власне галузі адміністративного права як елемента системи права; науки адміністративного права. У співвідношенні з адміністративною реформою адміністративно-правова реформа розглядається як конкретний напрям її здійснення з відповідним підпорядкуванням завдань [13, с. 175]. Показово, що навіть за умови тісного змістового переплетення реформи адміністративного права та адміністративної реформи їх ототожнення є методологічно некоректним. Адже адміністративне право є однією з провідних галузей права, а відтак потребує реформування в межах демократичних перетворень. У свою чергу зміст реформи адміністративного права хоча й тісно пов'язаний зі змістом адміністративної

реформи, однак «ототожнювати їх аж ніяк не можна», оскільки кожна з цих реформ має власні цілі та завдання [15, с. 32].

Узагальнення різних точок зору дає підстави для принципового розмежування адміністративної та адміністративно-правової реформ як взаємопов'язаних, але не тотожних напрямів суспільних перетворень. Якщо адміністративна реформа спрямовується передусім на інституційно-організаційну перебудову системи публічної влади, статусу й компетенції органів державного управління, а також механізмів їх функціонування, то адміністративно-правова реформа має галузевий характер і зосереджується на оновленні адміністративного права, його інститутів, принципів, процедур і нормативної основи. У цьому сенсі адміністративна реформа є змістово ширшою, тоді як реформа адміністративного права може здійснюватися як у зв'язку з адміністративними перетвореннями, так і відносно автономно від них, не завжди безпосередньо зумовлюючи інституційні зміни в системі публічної влади [5, с. 6, 67]. При цьому саме адміністративно-правова реформа забезпечує нормативне, процедурне та ціннісне наповнення адміністративних перетворень, виконуючи інструментальну й легітимізаційну функції у структурі правової реформи. Окреслене співвідношення дозволяє розглядати адміністративно-правову реформу як внутрішньо необхідний компонент правової реформи, що опосередковує зв'язок між організаційними змінами публічної влади та реалізацією принципу верховенства права, створюючи передумови для подальшого системно-кореляційного аналізу їх взаємодії.

На думку В.Б. Авер'янова, адміністративне право, будучи ключовою галуззю українського права, що регулює відносини у сфері публічного адміністрування, виступає основним

засобом юридичного супроводження процесу адміністративної реформи. Разом з тим сучасне вітчизняне адміністративне право за своїм змістом не повною мірою відповідає вимогам становлення та функціонування демократичної правової держави, що зумовлює об'єктивну потребу його реформування. У цьому зв'язку принципово важливим є застереження щодо недопустимості змішування понять «адміністративна реформа» та «адміністративно-правова реформа». Остання означає реформу адміністративного права і за своїм змістом не є тотожною адміністративній реформі, хоча предмети реформування адміністративного права та адміністративної реформи значною мірою перетинаються. Реформування адміністративного права не є суто українською потребою, а становить загальну закономірність сучасного правового розвитку. Як засвідчує практика розвинених держав Європи, подібні реформаторські завдання не вирішуються шляхом короткотермінових, «швидких» кампаній: демократична перебудова національних адміністративно-правових доктрин і законодавства в післявоєнний період тривала протягом кількох десятиліть [10, с. 8].

У науковій літературі трапляються показові приклади термінологічного й змістового «ковзання» між адміністративною реформою та адміністративно-правовою реформою. Так, у межах позиції М.М. Клименка адміністративно-правова реформа визначається як завдання реформування правової системи та пов'язується з потребою кодифікації адміністративного законодавства і реалізації вимог міжнародно-правових актів. Водночас її зміст наповнюється широким колом державно-управлінських перетворень, зокрема вдосконаленням територіальної організації влади, створенням ефективних механізмів державного управління, кадровим, фінансово-економічним та

організаційним забезпеченням виконавчої влади [16, с. 1]. Надалі оцінювання перебігу цих перетворень здійснюється через призму реалізації Концепції адміністративної реформи в Україні 1998 р. та виявлених проблем її впровадження, в тому числі відсутності програми заходів, непослідовності етапів, неприйняття базових законопроектів і дефіциту публічного обговорення [16, с. 9–10]. Така інтерпретація є симптоматичною, оскільки демонструє, як у межах одного підходу адміністративно-правовий (галузевий, нормативний) вимір реформування фактично підміняється ширшим управлінсько-інституційним змістом адміністративної реформи, що ускладнює чітке розмежування їх об'єктів і засобів та зумовлює потребу подальшого опрацювання наукових підходів.

Звідси слідує, що адміністративно-правова реформа у структурі правової реформи є галузевим зумовленим процесом оновлення адміністративного права, його інститутів і джерельної основи, зорієнтованим на людиноцентристську модель публічного адміністрування. Вона не є тотожною адміністративній реформі, однак забезпечує її нормативне й процедурне наповнення, виконуючи інструментальну та легітимізаційну функції. У такому баченні адміністративно-правова реформа виступає необхідним компонентом правової реформи, що опосередковує зв'язок між організаційними змінами публічної влади та реалізацією принципу верховенства права і забезпеченням прав людини.

Проаналізоване вище зумовлює необхідність подальшого з'ясування співвідношення правової та адміністративної реформ не лише на рівні їх цільових орієнтирів, а й через відмежування об'єктів трансформацій і дослідження форм їх взаємодії у системі суспільних перетворень. В юридичній літературі адміністративна реформа нерідко розглядається

у зв'язку з державно-правовими перетвореннями як інструмент реалізації конституційної моделі організації та функціонування державної влади. У цьому сенсі реформування державної служби, кадрового забезпечення та механізмів надання управлінських послуг постає як похідне від загальних завдань державно-правової реформи й спрямовується на структурно-функціональне оновлення державного апарату в логіці розбудови правової держави [17, с. 2, 19].

Дещо іншою вбачається позиція В.Б. Авер'янова, який зазначає, що адміністративна реформа охоплює низку напрямів перетворень у системі державного управління, котрі за своєю суттю виходять за межі характеристик правової системи. До них належать, зокрема, удосконалення структури апарату управління з переходом до функціонального принципу побудови органів виконавчої влади, раціоналізація чисельності управлінських кадрів у контексті дебюрократизації, реформування системи підготовки та перепідготовки державних службовців, оптимізація адміністративно-територіального устрою, запровадження дерегуляції та розширення обсягу надання управлінських послуг. При цьому вчений не заперечує наявності спільних об'єктів реформування правової та адміністративної сфер, підкреслюючи, що низка завдань правової реформи безпосередньо корелює з адміністративними перетвореннями, наприклад у частині забезпечення неухильного й якісного виконання законів та інших актів законодавства в діяльності органів виконавчої влади, належної реалізації громадянами своїх прав і свобод, їх реального гарантування та захисту, а також подолання бюрократизму, корупції й некомпетентності у сфері публічного управління. Саме в цій площині правова й адміністративна реформи не збігаються повністю, але перетинаються за

окремими об'єктами та результатами реформування [18, с. 193–194].

Привертає увагу точка зору С.Р. Станік, яка відносить адміністративну реформу до елементів правової реформи, пов'язуючи її з забезпеченням неухильного й якісного виконання законів у діяльності органів виконавчої влади, реальним гарантуванням прав громадян, а також подоланням бюрократизму, безвідповідальності та корупційних практик у сфері публічної служби [19, с. 27]. Однак із таким твердженням можна погодитись, але лише певною мірою, оскільки наведені завдання відображають радше спільний нормативно-ціннісний горизонт реформаторської діяльності, ніж скасовують відмінності їх об'єктів і механізмів реалізації. У свою чергу М.М. Ониськів пропонує розглядати правову (державно-правову) та адміністративну реформи у співвідношенні загального та часткового. У такій інтерпретації правова реформа охоплює ширший спектр трансформацій, включаючи парламентську, муніципальну та судову реформи, тоді як адміністративна становить один з її ключових напрямів і зазнає впливу загальної ідеології та цільових орієнтирів правових перетворень. Відтак у межах цієї авторської моделі правова реформа визначає предметну спрямованість адміністративних перетворень, а також межі й напрями їх взаємодії з іншими реформаторськими процесами у сфері публічної влади [5, с. 7, 68].

Співвідношення правової та адміністративної реформ у системі суспільних перетворень має багатовимірний характер і не зводиться ані до ієрархічного підпорядкування, ані до простого паралелізму видів реформаторської діяльності. Межі їх кореляції визначаються, з одного боку, автономністю об'єктів реформування, а з іншого – спільністю телеологічних орієнтирів, пов'язаних із забезпеченням ефективного функціонування публічної влади

та реалізацією принципів правової держави. У такому розумінні правова реформа формує загальну нормативно-ціннісну рамку адміністративних перетворень, тоді як адміністративна реформа конкретизує та інституціоналізує ці настанови у практиці публічного адміністрування. Форми їх узгодження виявляються передусім у нормативному закріпленні організаційних змін, процедурному впорядкуванні управлінської діяльності та правовому визначенні статусу й повноважень суб'єктів публічної адміністрації. Саме в цих формах право виступає механізмом трансляції цілей правової реформи в адміністративну практику, забезпечуючи їх послідовність і правову визначеність. Адміністративні перетворення, своєю чергою, зворотно впливають на правову реформу, актуалізуючи потребу оновлення правових норм, інститутів і процедур відповідно до змін у структурі та функціях публічної влади. У підсумку співвідношення правової й адміністративної реформ постає як системна кореляція, за якої жодна з них не поглинає іншу, але кожна виконує власну функціональну роль у досягненні спільного результату – утвердження ефективної, демократичної та правової моделі публічного адміністрування.

Висновки. Правова та адміністративна реформи перебувають

у складному відношенні взаємодії, що не зводиться ані до їх ототожнення, ані до повного розмежування. Адміністративна реформа за своєю природою є різновидом державно-управлінських реформ і спрямовується на трансформацію системи публічної адміністрації, органів виконавчої влади, державної служби та адміністративних процедур, реалізуючись переважно в управлінській площині. У свою чергу адміністративно-правова реформа становить складову правової реформи, оскільки пов'язана з оновленням адміністративного законодавства, принципів правового регулювання та механізмів юридичного захисту прав людини у сфері публічного управління. У цьому вимірі право виконує інструментальну й легітиміційну роль щодо адміністративних перетворень, забезпечуючи їх нормативне закріплення та відповідність засадам верховенства права. Правова й адміністративна реформи є взаємопов'язаними, але різнопорядковими елементами системи суспільних реформ. Їх коректне співвідношення можливе лише за умови чіткого розмежування об'єктів реформаторського впливу та визнання права як самостійної сфери цілеспрямованих суспільних перетворень, що формує методологічне підґрунтя для узгодженого й послідовного реформування сучасних суспільств.

Список використаних джерел

1. Адміністративно-правова реформа в Україні : навч. посіб. / С. В. Петков, Н. А. Армаш, Д. П. Калянов, Є. Ю. Соболев / за заг. ред. С. В. Петкова. Київ : АртЕк, 2018. 440 с.
2. Пухтецька А. А. Принципи адміністративного права: адміністративно-правові та євроінтеграційні аспекти оновлення змісту та практики застосування : монографія. Харків : ПП Панов, 2016. 434 с.
3. Кампо В. М. Деякі проблеми адміністративної реформи в Україні. Державно-правова реформа в Україні : матер. наук.-практ. конф. (м. Київ, лист. 1997 р.). Київ : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 1997. С. 218–220.
4. Адміністративна реформа – історія, очікування та перспективи / упоряд. В. П. Тимошук. Київ : Факт, 2002. 100 с.
5. Ониськів М. М. Організаційно-правові питання адміністративної реформи в Україні : монографія. Київ : Юридична думка, 2010. 196 с.

6. Указ Президента України «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні» від 22 липня 1998 р. № 810/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text>
7. Гладун З. С. Проблеми адміністративної реформи в Україні : наук. доп. Тернопіль : Економічна думка, 2001. 30 с.
8. Фролов М. Ю. Міськрайоргани внутрішніх справ в умовах правової реформи : навч. посіб. / За заг. ред. акад. АПрН України, д-ра юрид. наук., проф. О. М. Бандурка. Луганськ : РВВ ЛАВС, 2002. 130 с.
9. Сучасна правова енциклопедія / О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко, В. С. Ковальський та ін. / За заг. ред. О. В. Зайчука. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 408 с.
10. Адміністративна реформа для людини : наук.-практ. нарис / І. Б. Коліушко та ін. Київ : Факт, 2001. 72 с.
11. Коліушко І. Б. Виконавча влада та проблеми адміністративної реформи в Україні : монографія. Київ : Факт, 2002. 260 с.
12. Синергетичні засади державного управління в умовах реформ : монографія / С. М. Серьогін та ін. Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2007. 194 с.
13. Михненко А. М., Макаренко Е. М., Кравченко С. О. Управління якістю суспільних реформ : навч. посіб. Київ : НАДУ, 2009. 192 с.
14. Кравченко С. О. Державно-управлінські реформи: теоретико-методологічне обґрунтування та напрями впровадження : монографія. Київ : НАДУ, 2008. 296 с.
15. Ківалов С. В. Основні завдання реформування адміністративного права. Перспективи судово-правової реформи в Україні : зб. наук. публ. / За ред. С. В. Ківалова. Одеса : Юридична література, 2009. С. 32–36.
16. Клименко М. М. Сутність та зміст адміністративно-правової реформи в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2009. 20 с.
17. Петришин О. В. Правовий режим державної служби: питання загальної теорії : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01. Харків, 1999. 36 с.
18. Авер'янов В. Б. Питання адміністративної реформи у змісті Загальної концепції державно-правової реформи. Державно-правова реформа в Україні : матер. наук.-практ. конф. (м. Київ, лист. 1997 р.). Київ : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 1997. С. 193–196.
19. Станік С. На шляху здійснення адміністративної реформи. *Вісник Академії правових наук України*. 1999. № 2 (17). С. 26–31.

Кривицький Ю. В. Співвідношення правової та адміністративної реформ у системі суспільних перетворень

У статті здійснено теоретико-методологічне осмислення співвідношення правової та адміністративної реформ у системі суспільних перетворень на основі системно-кореляційного підходу. Доведено, що зазначені реформи є взаємопов'язаними, проте не тотожними за змістом, об'єктами трансформації, інструментами реалізації та рівнями впливу на публічну владу. Обґрунтовано, що адміністративна реформа за своєю природою належить до державно-управлінських перетворень і спрямовується на інституційно-організаційне оновлення публічної адміністрації, механізмів публічного адміністрування, державної служби, адміністративних процедур і стандартів надання публічних послуг. Водночас адміністративно-правова реформа розкривається як галузеве зумовлений напрям (вид) правової реформи, орієнтований на трансформацію адміністративного права, його принципів, інститутів, джерел і процедур правового регулювання відповідно до засад верховенства права, стандартів належного врядування та людиноцентристської моделі публічного адміністрування. Показано методологічну некоректність ототожнення адміністративної та адміністративно-правової реформ, що зумовлює підміну об'єктів реформування, фрагментацію реформаторських рішень і зниження узгодженості реформаційної політики. Розкрито інструментальну й легітиміційну роль права у процесах адміністративних перетворень, а також зворотний вплив інституційних змін у сфері публічної влади на оновлення правових норм, інститутів і процедур. Доведено, що правова реформа формує нормативно-ціннісну рамку адміністративних

змін, тоді як адміністративна реформа інституціоналізує ці орієнтири в управлінській практиці та створює передумови для підвищення ефективності публічного управління. Узагальнено положення щодо системної кореляції правової та адміністративної реформ як взаємодоповнювальних, але різнопорядкових складових єдиного процесу суспільних трансформацій у сучасній державі. Розгляд адміністративної реформи як виду правової зумовлений теоретико-методологічною складністю розмежування права і держави, правової та державної реформ, а також спробами конструювання комплексних реформ – державно-правових і політико-правових, що призводить до змішування різнорідних за природою суспільних явищ.

Ключові слова: суспільна реформа, правова реформа, адміністративна реформа, адміністративно-правова реформа, публічна адміністрація, державно-управлінська реформа, публічне адміністрування.

Kryvytskyi Y. The relationship between law reform and administrative reform in the system of societal transformations

The article provides a theoretical and methodological analysis of the relationship between law reform and administrative reform within the system of societal transformations based on a systemic–correlational approach. It is substantiated that these reforms are interrelated yet not identical in terms of their content, objects of transformation, instruments of implementation, and levels of impact on public authority. Administrative reform is shown by its nature to belong to public governance reforms and to be aimed at the institutional and organizational renewal of public administration, mechanisms of public administration, civil service, administrative procedures, and standards of public service delivery. At the same time, administrative-law reform is conceptualized as a sector-specific form of law reform focused on the transformation of administrative law, its principles, institutions, sources, and regulatory procedures in accordance with the rule of law, standards of good governance, and a human-centred model of public administration. The methodological incorrectness of identifying administrative reform with administrative-law reform is demonstrated, as such conflation leads to the substitution of objects of reform, fragmentation of reform measures, and a decline in the coherence of reform policy. The instrumental and legitimising role of law in administrative transformations is revealed, as well as the feedback effect of institutional changes in the sphere of public authority on the renewal of legal norms, institutions, and procedures. It is argued that law reform establishes the normative and axiological framework for administrative changes, whereas administrative reform institutionalises these guidelines in governance practice and creates prerequisites for enhancing the effectiveness of public administration. The conclusions substantiate the systemic correlation between law reform and administrative reform as mutually complementary but different-order components of a single process of societal transformation in a modern state. Treating administrative reform as a type of law reform is обусловлено theoretical and methodological difficulties in distinguishing between law and the state, law reform and state reform, as well as attempts to construct complex state-legal and politico-legal reforms, which results in conflating social phenomena that are heterogeneous in nature.

Key words: societal reform, law reform, administrative reform, administrative-law reform, public administration, public governance reform, public administration.

Дата першого надходження статті до видання: 20.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.04.2026

